

Småbørnsundersøgelsen 2009

A photograph of two young children hanging upside down from a horizontal metal bar in a park. The child on the left is a girl with long, wavy brown hair, wearing a white jacket and pink pants. The child on the right is a boy with short blonde hair, wearing blue jeans and a striped hoodie. They are both smiling and looking towards the camera. The background consists of a chain-link fence and green foliage. The text 'Brugen af døgninstitutioner til små børn' is overlaid on the right side of the image.

**Brugen af døgninstitutioner
til små børn**

SOCIALPÆDAGOGERNE

Indhold

Indledning	3
Konklusioner	4
Færre småbørnsanbringelser: manglende fokus på den tidlige indsats	4
Småbørnsdøgninstitutionerne udfører en bred palet af opgaver	4
Tal fra Danmarks Statistik og Ankestyrelsen	5
Antal anbragte i alderen 0-6 år	5
Resultater fra Småbørnsundersøgelsen 2009	6
Pladser og belægning	6
Målgruppen for døgninstitutionerne	7
Børnenes alder	7
Særlige opgaver på døgninstitutionerne	9
Døgninstitutionernes særlige opgaver i forhold til børn og forældre	9
Døgninstitutionernes opgaver i forhold til familieplejere	11
Metode for undersøgelsen	15

Udgivet af Socialpædagogerne, januar 2010

Tryk: Knudtson Graphic A/S

Foto: Colourbox

Oplag: 300

ISBN: 978-87-89992-72-3

Undersøgelsen kan rekvireres hos Socialpædagogernes

Landsforbund, Brolæggerstræde 9, 1211 København K,

tlf. 3396 2800

E-mail: sl@sl.dk

Indledning

Siden 2004 har Socialpædagogerne årligt foretaget den såkaldte småbørnsundersøgelse, der samler talene for belægning og antal pladser på døgninstitutioner for små børn. Den aktuelle undersøgelse berører pladser og belægning på 26 døgninstitutioner, der modtager børn i målgruppen 0-7 år, 0-14 år, 0-18 år. 19 af døgninstitutionerne har også været en del af undersøgelsen de tidligere år, mens syv døgninstitutioner er inddraget i undersøgelsen for første gang i 2009.

Undersøgelsen er gennemført i januar 2010 ved telefoniske samtaler med de 26 døgninstitutioner. Døgninstitutionerne er blevet spurgt om deres målgruppe, belægningsprocent og antal pladser. Døgninstitutionerne er også blevet spurgt om en række andre forhold, som fx hvilke børn de får ind, hvilke opgaver de udfører, deres institutionelle rolle og arbejdsopgaver i forhold til familieplejere. Uddybning af metode, se til slut i publikationen.

Konklusioner

Færre småbørnsanbringelser: Manglende fokus på den tidlige indsats

Antallet af helt små børn, som anbringes på en døgninstitution har aldrig været mindre end i 2009. Antal pladser til målgruppen 0-7 år er nede på et minimum – og belægningen er på 91 %. Endvidere fortæller halvdelen af de deltagende døgninstitutioner, at de får børnene ind ældre end tidligere. Og børnene har ofte flere/større skader. Det giver samlet et billede af en manglende prioritering af den tidlige indsats.

Tal fra Danmarks Statistik viser, at for perioden 2000 til 2007 er stadig færre børn i alderen 0-6 år blevet anbragt på døgninstitution (Danmarks Statistik, 2010). Der findes ikke nyere offentliggjorte tal, men nærværende undersøgelse viser, at tendensen stadig er den samme. Der er blevet endnu færre anbringelser af børn i alderen 0-6 år på døgninstitution. Det samlede antal anbringelser af børn i alderen 0-6 år har været for nedgående i perioden 2000-2008, med en udfladning over de seneste år (Danmarks Statistik og Ankestyrelsen, 2010). Der er sket en forskydning, så flere små børn anbringes i familiepleje frem for på døgninstitutioner.

Spørgsmålet er, om Socialpædagogernes undersøgelse med tal for 2009 viser, at forskydningen fra døgnin-

stitutionsanbringelser til familieplejeanbringelser er taget meget til fra 2008 til 2009. Eller undersøgelsen viser, at der har været et generelt fald i antallet af småbørnsanbringelser i 2009. Svaret på dette må afvente offentliggørelsen af statistikkerne fra Ankestyrelsen og Danmarks Statistik.

Småbørnsdøgninstitutionerne udfører en bred palet af opgaver

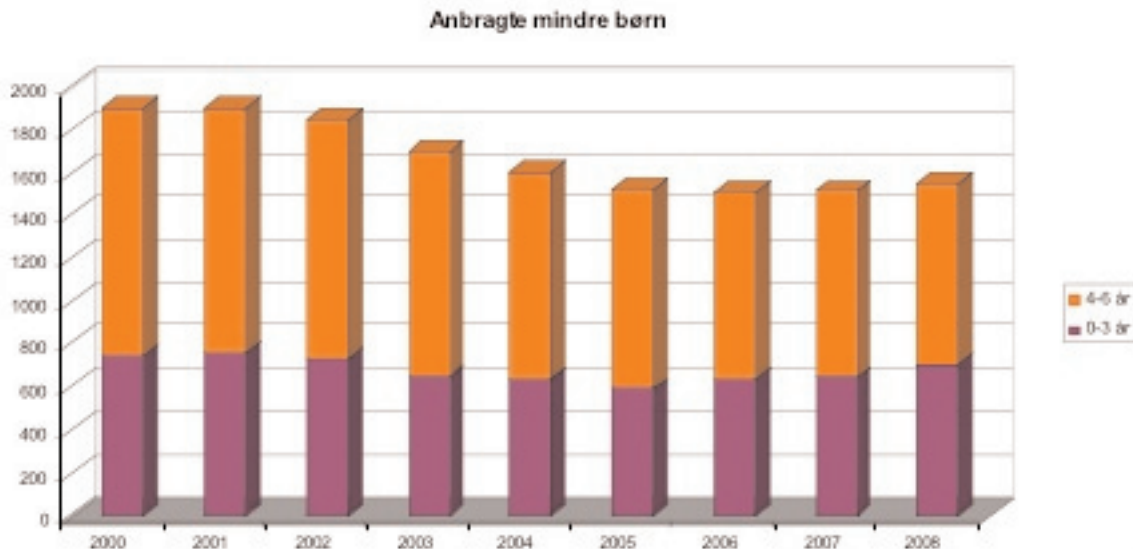
Småbørnsdøgninstitutionerne har en række ydelser, som sikrer en optimal udredning af barnet og giver optimale betingelser for en fremtidig varig anbringelse i enten en familiepleje eller på en døgninstitution. Dette dækker over udredning af barnet og dets problemer via specialiserede undersøgelser, forberedelse og støtte til plejefamilier og modning og arbejde med de biologiske forældre til at være gode forældre til et anbragt barn.

Nogle døgninstitutioner fungerer også som barndomshjem for børn, der ikke vil kunne fungere i andre typer anbringelser. De bor på døgninstitutionen enten på grund af deres behov for behandling eller på grund af meget vanskelige forældre. I forhold til disse børn sker der et bredt arbejde med barnets udvikling, med forældrene og i forhold til relationen mellem barn og forældre.

Tal fra Danmarks Statistik og Ankestyrelsen

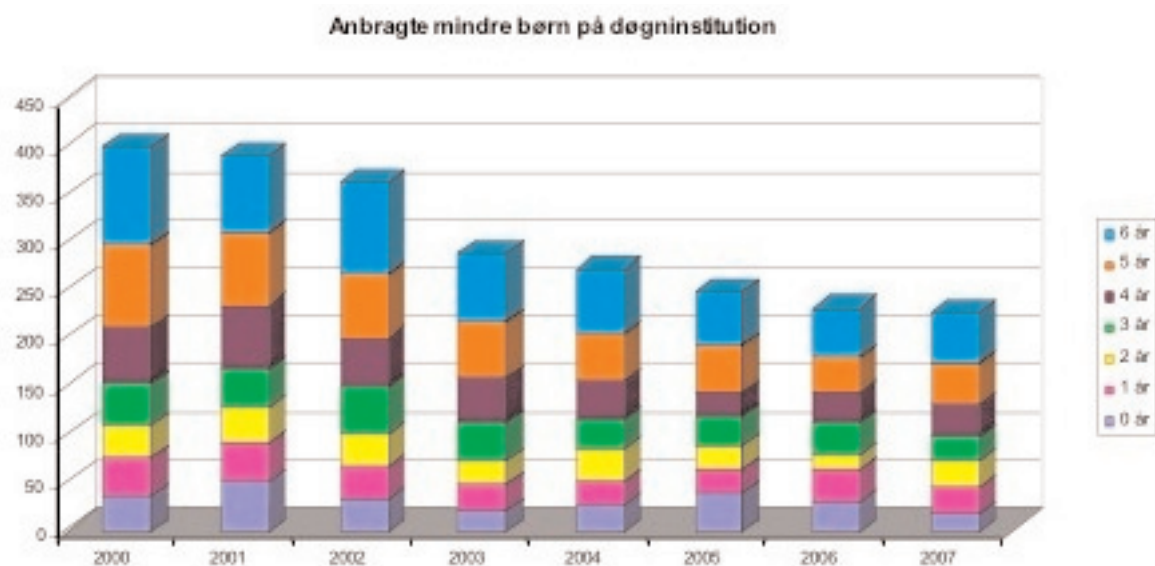
Antal anbragte i alderen 0-6 år

Over de sidste 10 år har der været et kraftigt fald i antallet af anbringelser af børn i alderen 0-6 år. Fra 2000 og frem til 2008 er der samlet sket et fald på knap 19 % i antal anbringelser. Fra 2000 og frem til 2006 er der et fald på 21 % og fra 2006 og til 2008 har der været en lille stigning på 3 %.

Kilde: Danmarks Statistik

Tal for antal anbringelser af små børn specifikt på døgninstitutioner er der kun data på indtil 2007. Her er udviklingen et vedvarende fald fra 2000 til 2007. Samlet er der sket et fald på knap 44 % i antal anbringelser af børn i alderen 0-6 år på døgninstitutioner.

Kilde: Danmarks Statistik

Resultater fra småbørnsundersøgelsen 2009

Pladser og belægning

Der er i undersøgelsen både døgninstitutioner, der har haft stigende og faldende normering. Tre døgninstitutioner har angivet en højere normering for 2009 end 2008, mens en har angivet en lavere normering for 2009 end 2008. Både de tre institutioner, der har haft stigning i normeringen og den ene, der har angivet lavere normering, er i målgruppen på 0-14/18 år.

For de 19 døgninstitutioner, der også har indgået i undersøgelsen de tidligere år, er normeringen samlet steget fra 332 i 2008 til 350 i 2009, hvilket er en stigning på 4,7 %. Normeringen på døgninstitutionerne for målgruppen 0-7 år er uændret og normeringen for målgruppen 0-14 (18) år er steget med 8 %.

Den samlede belægning på døgninstitutionerne er fal-

det med 8 %. Faldet indebærer, at døgninstitutionerne med målgruppen 0-14 år i 2009 havde 99 % belægning, mens døgninstitutionerne med målgruppen 0-7 år havde 91 % belægning i 2009. Det er den laveste belægning, der er registreret for målgruppen 0-7 år siden 2004.

Normering og belægning i alt

	Normering	Belægning	Belægningsprocent
2004	366	362	99 %
2005	364	342	94 %
2006	356	364	102 %
2007	329	344	105 %
2008	332	350	105 %
2009	350	338	97 %

Normering og belægning, opdelt i målgrupper

Målgruppen 0-7 (9) år

	Normering	Belægning	Belægningsprocent
2004	111	113	102 %
2005	109	111	102 %
2006	108	123	114 %
2007	103	111	108 %
2008	106	106	100 %
2009	106	96	91 %

Målgruppen 0-14 (18) år

	Normering	Belægning	Belægningsprocent
2004	255	249	98 %
2005	255	231	91 %
2006	248	241	97 %
2007	226	233	108 %
2009	244	242	99 %

Vi har i 2009-undersøgelsen inddraget syv døgninstitutioner, som ikke tidligere har været med i undersøgelsen. Det har ikke været muligt at få fuldstændige oplysninger om deres normering/belægning bagudrettet, men tallene for 2009 ser ud som følger, når de nyinddragne lægges sammen med tallene fra de "gamle" døgninstitutioner:

Belægning og normering 2009, inklusiv syv nye døgninstitutioner

2009	Normering	Belægning	Belægningsprocent
I alt	450	437,9	97 %
0-7 år	114	103,4	91 %
0-18 år	336	334,5	100 %

Der ses samme tendens med hensyn til belægningsprocent, når de syv nye døgninstitutioner inddrages, som når kun de 19 gamle er opgjort. Samlet set er belægningen på 97 %. Den høje belægningsgrad skyldes de døgninstitutioner, der har den brede målgruppe. Mens de døgninstitutioner, der kun tager målgruppen 0-7 år, har en lav belægning.

Målgruppen for døgninstitutionerne

To døgninstitutioner oplyser, at de ikke mere har helt små børn som deres målgruppe.

Tre døgninstitutioner oplyser, at de har udvidet deres målgruppe, så de nu tager ældre børn ind end tidligere.

Det drejer sig om:

- Bagsværd, der har udvidet målgruppen fra 0-6 til 0-8 år
- Fuglehøj, der har udvidet målgruppen fra 0-6 til 0-7 år
- Sabrogården, der har udvidet målgruppen fra 0-12 til 0-15 år.

En døgninstitution, Slagelse Børne- og Ungecenter, oplyser, at selvom deres målgruppe umiddelbart stadig er 0-6 år, er en stor del af deres brugere forældre, hvortil de yder behandling. Da anvendelsen af døgninstitutionen har ændret sig så meget, har vi trukket dem ud af statistikken over normering og belægning. De er også trukket ud fra de tidligere år, så normeringstallene fra år til år er sammenlignelige.

Børnenes alder

13 døgninstitutioner siger, at de børn, de modtager, er ældre end tidligere. Mange af disse døgninstitutioner rapporterer, at de ældre børn er meget skadede, når de får dem ind (mere skadede end de børn, de tidligere fik ind).

Fem døgninstitutioner siger, at de får flere små børn end de har gjort de sidste par år.

Otte døgninstitutioner oplever ikke nogle tydelige ændringer i forhold til, hvilke børn de modtager.

Uanset at målgruppen for alle døgninstitutionerne går helt ned til 0 år, så er det kun 12 døgninstitutioner, der i 2009 har haft et eller flere børn under 2 år.

Særlige opgaver på døgninstitutionerne

Det er meget forskelligt, hvor mange forskellige opgaver døgninstitutionerne udfører. Nogle koncentrerer sig om socialpædagogisk behandling, mens andre har særlige opgaver overfor bl.a. børn, forældre og familieplejere.

Døgninstitutionernes særlige opgaver i forhold til børn og forældre

Særlige opgaver i forhold til børnene

Akutfunktion

Otte døgninstitutioner fungerer i vis grad som akutinstitutioner, mens tre fungerer som akutfunktion i særlige tilfælde. To af akutinstitutionerne rapporterer, at ydelsen i høj grad bruges af kommunen, mens to af døgninstitutionerne rapporterer, at ydelsen ikke bruges så meget.

Den ene af disse siger, at der i stedet bruges akutfamilieplejere. Døgninstitutionen fortæller, at når børnene sendes i akutfamiliepleje, sker der ikke en udredning i forhold til barnets behov, og der er stor chance for, at den varige anbringelse, der sidenhen besluttes, ikke er den rigtige for barnet. Det kan så føre til, at barnet kommer til at opleve mange skift/ryk, før det kommer "det rigtige" sted hen.

Undersøgelser/handleplaner (pædagogiske)

16 af døgninstitutionerne laver pædagogiske observationer og undersøgelser i forbindelse med børn, der er anbragt på døgninstitutionen.

Undersøgelser/handleplaner (psykologiske)

11 af døgninstitutionerne fortæller, at de også tilbyder psykologiske udredninger og undersøgelser.

Efterværn

På tre døgninstitutioner er der mulighed for, at opholdet for deres børn/unge kan udvides helt til det 23. år. På tre døgninstitutioner tilbyder de også efterværn til unge, som er flyttet fra døgninstitutionen. En døgninstitution har også det de kalder *naturligt efterværn*. Det indebærer, at unge, der har boet stor del af deres liv på døgninstitutionen, efter at de er flyttet kommer "hjem" forbi lige som andre unge. Hvor "normale" unge kommer forbi deres forældre for at få aftensmad eller med beskidt vasketøj under armen, da kommer de unge her

forbi døgninstitutionen med samme behov og ønsker.

Særlige projekter i forhold til enkelte børn

På nogle døgninstitutioner tilbydes der også sær opgaver til børn/unge med meget særlige problematikker. Det er ofte i forhold til ældre børn, at dette er aktuelt.

Særlige opgaver der handler om relationen til forældrene

Forældreundersøgelser

Fire døgninstitutioner foretager forældreressourceundersøgelser. Det foregår både ved ophold på døgninstitutionen og i hjemmet.

Familiebehandling

Ni døgninstitutioner tilbyder en form for behandling eller vejledning til forældrene til de anbragte børn. I nogle tilfælde er det ved månedlige møder med en psykolog, og på tre døgninstitutioner har de en ordning, hvor forældre til især små børn er på døgninstitutionen en stor del af dagen og får udviklet deres forældrekompetencer, får terapi mv. To andre døgninstitutioner tager forældre ind på døgnophold med fokus på behandling og udvikling af forældrekompe-

tencer. En af døgninstitutionerne i undersøgelsen er decideret familieinstitution, hvor det altid er både forældre og børn, der er indskrevet. En døgninstitution fortæller, at de i løbet af 2010 vil indføre døgnpladser til forældre.

Støttet samvær

Otte døgninstitutioner varetager forskellige funktioner i forhold til at understøtte samværet med forældrene. En døgninstitution giver mulighed for, at forældrene kan komme på weekend på døgninstitutionen, eller at børnene kan få en pædagog med hjem på weekend til forældrene. En anden døgninstitution inddrager forældrene i små opgaver omkring barnet, som fx tøjindkøb. Og på de seks nævnte døgninstitutioner i ovenstående punkt, hvor forældrene er på døgninstitutionen enten dag eller døgn, bliver der i høj grad arbejdet med at støtte op om samværet

Overvåget samvær

Syv døgninstitutioner tilbyder overvåget samvær.

Særlige opgaver med børn der ikke er anbragt på døgninstitutionen

Syv døgninstitutioner tilbyder forskellige ydelser til børn, der ikke bor på døgninstitutionen og/eller til deres familier:

- Tre døgninstitutioner tilbyder udredninger eller undersøgelser ambulant. Det kan være på døgninstitutionen eller i hjemmet.
- To døgninstitutioner har foretaget forældre-undersøgelser i hjemmet.
- En døgninstitution fungerer som beredskabsteam for skoler i kommunen i forbindelse med seksuelle krænkelser.
- En døgninstitution tilbyder overvåget samvær i forhold til søskende til deres boende børn.
- En døgninstitution fortsætter ofte familiebehandlingen, efter at barnet er kommet hjem til forældrene igen.

Døgninstitutionernes opgaver i forhold til familieplejere

Der er stor forskel på, hvor stor kontakt de forskellige døgninstitutioner har til familieplejere. Nogle har familieplejere ansat, andre tæt kontakt efter børn er flyttet fra døgninstitution til familiepleje, og nogle har sjældent noget med familieplejere at gøre.

Familieplejere ansat på døgninstitutionen

Fem døgninstitutioner fortæller, at de pt. har en eller flere familieplejere ansat. Det er meget forskelligt hvilken funktion familieplejerne har:

- En døgninstitution har 12 familieplejere ansat til at tage børn i længerevarende ophold.
- To døgninstitutioner har en eller flere familieplejere ansat til at tage børnene akut i en kortere periode, mens der sker udredning af barnet. Denne ordning bruges oftest i forhold til de små børn.
- To døgninstitutioner har familieplejere ansat til at tage sig af særligt vanskelige børn, som ikke fungerer på døgninstitutionen. Her står døgninstitutionerne for behandling mv., mens barnets hjem er i familieplejen. Dette er til ældre børn.

Når familieplejerne er ansat på døgninstitutionen, fungerer de mere eller mindre som det andet personale.

Nogle deltager i personalemøde, nogle modtager samme videreuddannelse som det andet personale og for alle gælder det, at de har rigtig god adgang til supervision.

Ud over de fem døgninstitutioner, som har familieplejere ansat, siger to døgninstitutioner, at de tidligere har haft ansat familieplejere, og to døgninstitutioner siger, at de kunne tænke sig at have familieplejere ansat i fremtiden.

Resten af punkterne angående familiepleje omhandler forholdet mellem døgninstitutionerne og familieplejere, der ikke er ansat af døgninstitutionerne.

Valg af familieplejere

Fem døgninstitutioner fortæller, at de er med i processen omkring at udvælge familieplejere. Det er kommunen, der udvælger en eller flere mulige familieplejere, og så tages døgninstitutionen med på råd. Ofte er de med på et besøg hos familieplejeren og kommunen beder så om deres vurdering af, om familien vil være egnet i forhold til det specifikke barn.

En døgninstitution fortæller, at de tidligere var meget inde over i forhold til at vælge familieplejere, men at efter kommunen har taget over, bliver deres holdninger negligeret.

Flere af de døgninstitutioner, der i dag ikke er en del af udvælgelsen af familieplejere, giver udtryk for, at det ville de meget gerne være. De mener, at de har en viden om børnene, der er væsentlig i forhold til at finde en familie, der passer til børnenes individuelle forhold.

Udslusning til familieplejere

Der er stor forskel på, hvordan udslusningen organiseres, hvor lang tid den varer, hvem der inddrages osv. Fælles for alle døgninstitutioner er dog, at de understreger, at det er et individuelt tilrettelagte forløb, der fokuserer på det specifikke barn.

Før selve udslusningen begynder, er der på langt de fleste døgninstitutioner en samtale mellem døgninstitution og familieplejer, hvor døgninstitutionens medarbejdere fortæller om barnet, dets situation ved ankomst

på døgninstitution, dets udvikling, hvilke særlige ting man skal være opmærksom på mv.

På nogle døgninstitutioner lægges der stor vægt på at give børnene noget med fra døgninstitutionen, som fx en billedmappe fra deres tid på døgninstitutionen.

En døgninstitution har en tradition med altid at holde afskedsfest for barnet den dag, det flytter til familieplejen.

Tidsrammen for udslusning går fra få dage og op til seks uger.

Nogle døgninstitutioner udtrykker tilfredshed med forløbet omkring udslusningen, mens andre er mere skeptiske. De mindre tilfredse døgninstitutioner mener ikke, at familieplejerne er interesserede i at samarbejde med døgninstitutionen. Gennemgående er det, at det gode forløb indebærer, at barnet får tid til at af-tilknytte sig i forhold til personalet, de andre børn og især primærpædagogen, og samtidig skabe ny tilknytning i forhold til plejefamilien. Her oplever nogle døgninstitutioner, at familieplejere og kommune bare vil have det hele til at gå så hurtigt som muligt, uden at overveje problematik omkring relation og tilknytning.

Når barnet er flyttet, er der nogle døgninstitutioner, som har en fast procedure med to-tre besøg i løbet af de første måneder efter anbringelsen, mens andre aldrig foretager besøg. Nogle døgninstitutioner har kontakt med børnene sidenhen i forbindelse med børnenes fødselsdage.

Alle døgninstitutioner opfordrer til, at børnene sammen med plejefamilien kommer på besøg på døgninstitutionen senere. Nogle døgninstitutioner har faste arrangementer på døgninstitutionen, hvor deres tidligere børn er inviteret.

Supervision af familieplejere

De familieplejere, der modtager børn fra døgninstitutioner,

bliver langt oftest opfordret til, at de bare skal ringe, hvis de har nogle spørgsmål. Så den uformelle vejledning, især i starten af anbringelsen, er hyppig. Når det kommer til reel supervision, er der langt færre døgninstitutioner, der har en rolle. Fire døgninstitutioner siger, at de tilbyder supervision af familieplejere, som har modtaget deres børn, og at det er en ydelse, som kommunerne i nogen grad bruger. En af de fire døgninstitutioner har tidligere i høj grad stået for supervision, men oplever nu, at kommunen tager sig af det selv. To døgninstitutioner siger, at de meget gerne ville stå for mere supervision af familieplejere.

Seks døgninstitutioner vil meget gerne kunne levere andre ydelser til familieplejere. Det kunne fx være aflastning eller behandling, når de "tunge" børn sendes i familiepleje.

En af døgninstitutionerne nævner, at der især på to områder er behov for at sætte ind i forhold til at understøtte familieplejerne. Det drejer sig for det første om relationen mellem plejeforældre og biologiske forældre, som ofte kunne have brug for understøttelse. For det andet drejer det sig om dagbehandling af børn, som er behandlingskrævende, og har brug for at få udviklet deres tilknytningskompetencer. På disse to områder har døgninstitutionerne en stor ekspertise og vil både kunne stå for behandling af børn, der bor i plejefamilie og arbejde med en bedring af relationen til de biologiske forældre.

Børn på døgninstitutionen efter mislykket familiepleje

Fem døgninstitutioner fortæller, at de en eller flere gange har oplevet at modtage børn efter en mislykket anbringelse i familiepleje. Det opfattes som meget problematisk, da barnet oplever det som et tillidsbrud, og det kan gøre det sværere for barnet senere, at kunne skabe tilknytning.

Metode for undersøgelsen

Al information er tilvejebragt gennem telefonsamtaler med medarbejdere på døgninstitutionerne. I de fleste tilfælde er der blevet talt med forstander, afdelingsleder eller lignende. Undervejs i samtalerne er der taget noter, som efter endt samtale er sammenskrevet.

Der er ved samtalerne med døgninstitutionerne benyttet en spørgeguide. Guiden har ikke været benyttet slavisk, men mere som et støtteværktøj i forbindelse med samtalerne.

Alle døgninstitutioner er spurgt ind til deres målgruppe, belægningsprocent og antal pladser. I den grad de havde tid, er de også blevet spurgt om en række andre forhold med hensyn til, hvilke børn de får ind, hvilke opgaver de udfører, deres samarbejde med kommunen og deres arbejdsopgaver og institutionelle rolle i forhold til familieplejere.

Samtalerne med døgninstitutionerne har ikke været ens, og det er derfor ikke de samme spørgsmål/vinkler, der er blevet berørt i forhold til alle døgninstitutionerne. Det gør, at når det skrives, at x antal døgninstitutioner har svaret noget specifikt, så betyder det ikke nødvendigvis, at det forhold kun gælder det specifikke antal døgninstitutioner, men at vi har positiv information om, at de har bemærket et særligt forhold, uden nødvendigvis at vide, om andre også har det.

Deltagende døgninstitutioner

De deltagende døgninstitutioner er udvalgt efter, at de modtager helt små børn på 0 år, som har behov for særlig støtte. Døgninstitutionerne er oprindeligt udvalgt (i 2004) som en del af et netværk for døgninstitutioner til små børn. To af de oprindeligt udvalgte døgninstitutioner er nedlagt. I 2009 er der tilført syv døgninstitutioner til undersøgelsen. De er fundet ved hjælp af tilbudsportalen.

Efter søgning på tilbudsportalen er det antagelsen, at langt hovedparten af døgninstitutioner, som modtager helt små børn, er med i undersøgelsen.

De deltagende døgninstitutioner er følgende:

0-7 (9) års-døgninstitutioner

Døgninstitution for børn, Grenen
Bagsværd Observationshjem
Familiecentret Vibygård
Fuglehøj
Glostrup Observations- og Behandlingshjem
Munkerup
Skodsborg Observationshjem
Slagelse Børne- og Ungecenter
Stendyssehaven
Vallø Strand (nedlagt)

Ny i undersøgelsen 2009

Wibrandtsvej døgnafdeling

0-14/18 (23) års-døgninstitutioner

Børne- og Ungdomspensionen Østervang
Børnehjemmet Toften
Døgncentret for Børn og Familier, Århus
Familieinstitutionen Bülowvej
Frederiksholm Akutinstitution
Glarbjerghus
Mini-institutionerne i Århus
Sabrogården
Tippen
Sanderumhus
Åhaven (nedlagt)

Nye i undersøgelsen 2009

Birkelund Nærmiljøinstitution
Børne- og Familiecenter Guldborgsund
Børne- og Familiehjemmet Bakkevej
Børnehuset Eskemosegyden, del af Børnehusene 2U
Døgninstitutionen Tinghøj
Villa Ville Kulla

Socialpædagogernes Landsforbund

Brolæggerstræde 9
1211 København K

Telefon 7248 6000
Mail sl@sl.dk
www.sl.dk